

HUNGARY

STANDARD OF LIVING
MORALE & GENERAL MOOD
TRADE

M.J.
 23 Apr
 IX. - 3164

Glimpses Of Red BUDAPEST

SOURCE VIENNA: Kombiniertes Bericht:
 a/ 38 jähriger Rechtsanwalt aus BUDAPEST der Ende Dezember 1951 nach Österreich kam, jedoch mit Verwandten in BUDAPEST noch jetzt in Kontakt steht.
 b/ 42-jähriger Textilkaufmann aus BUDAPEST, der Ende Januar 1952 nach Österreich kam und zum westlichen diplomatischen Korps von BUDAPEST sehr enge Beziehungen unterhielt.
 Informationen auf Grund eigener Beobachtungen und bezüglich des letzten Standes auf Grund brieflicher Mitteilungen von noch in Ungarn lebenden Angehörigen.

DATE OF OBSERVATION: Current period.

* * *

Hatalmas költséggel és még hatalmasabb reklámmal építették fel annakidején - közvetlenül a Nyugati Pályaudvar közelében a Tejvendéglőt, mely kizárólag tejtermékekből álló ételeket lett volna hivatva kiszolgáltatni. Az első időben a Tejvendéglő valóban hatalmas üzemmél szolgált ki minden finom tejterméket, amit sehol a városban nem lehetett kapni. Tej, vaj, sajt, közöttük a legfinomabb emmenthali, - tejes rizs, kakaó, túrostésztafélék, stb. stb. került terítékre. Az első hónapban a közönség százezrei árasztották el a helyiségeket, állandó sorbanállással lehetett csak lebonyolítani a forgalmat és a vidékről érkezett utasok vihették szerte a hírt, hogy ime, BUDAPEST-en minden finomság kapható. Ezzel szemben.....

egy hónap után már egyre csökkentek az adagok, egymásután tűnt el a különböző, ritka finom tejesétel fajta és csakhamar nem volt más kapható, mint tejfelesen elkészített rakottburgonya, túros főttészta és tejeskávé. A közelmúltban viszont az egész hatalmas építkezést átépítették, de mivel ma is a "Tejvendéglő" felirat maradt, a gyanútlan utasokban és vendégekben ma is az az érzés támad, hogy a hatalmas üvegtáblák mögött, változatlanul inyenc falatokat szolgálnak ki, a valóságban azonban ez az étterem is a többi közönséges népbüfé nivójára süllyedt, pulatok mellett, állva kaphatja be az ember a néhány hatalmas kondérban készített tömegélelmezési cikknek szánt falatot.

/more/

HUNGARY
/cont'd/
1.M.J.
23 Apr
IX - 3164

A KÖZÉRT üzletek egyre növekvő száma hívja magára a figyelmet ujabban. A városban egymásután csuknak be a kiskereskedők, vagy iparigazolványikat adják vissza, vagy az adóterhek miatt kénytelenek bezárni, s így ma BUDAPEST-en egyre több és több üres üzlet tátong. Állami feladat az önmagáért beszélő rossz reklámot valahogy ellensúlyozni és egyre-másra épülnek újjá, alakulnak meg a városi érdekeltségek által életrehívott üzletek.

Az Óra és Ékszerkereskedelmi Vállalat 1951 decemberében a régi üzleteinek be kellett szolgáltatniuk minden aranytárgyat azzal a kötelezettséggel és céllal, hogy a jövőben 10 gramm súlyon felüli aranytárgyak nem kerülhetnek forgalomba. E rendelkezésnek első finansziális célja az volt, hogy a megszorult és aranytárgyaik eladására kényszerült emberektől a 10 grammon felüli tárgyaikat csak törtaranyba - tehát egy jóval csökkentett árban - vegyenek be, mert hiszen azokat ugyanis be kell olvasztani és 10 grammos tárgyakként ismét forgalomba hozni. Ma tehát az országban 10 gramm aranyból nagyobb súlyú ékszer - a pompás állami ékszerüzletekben - nem kerülhet forgalomba.

Ezeknek az üzleteknek teljes órákészletét felleltározták a közelmúltban. A BUDAPEST-i rendőrség múlt hónapban egy nagyobb arányú óracsempészes ügyében nyomozott, számos letartóztatás történt és a még mindig folyamatban lévő nyomozás során kiderült hogy a vámközegek kijátszásával nagyobb mennyiségű óra került forgalomba. Az ellenőrzés megkönnyítése érdekében, - mert hiszen a csempészőrák mind új órák voltak, elrendelték az óra és ékszerüzletek árukészletének bejelentését és újból való elvámolását. Oly nagy volt ugyanis az órahiány, hogy az üzletek örültek, ha bárkitől, akár egyes órákat is, árut kaphattak, ezért megvásároltak órákat az üzletbe betévedt egyénektől, akiktől nem kérdezték, honnan származik az órájuk. E rendszer visszaélésre adott alkalmat, de most valamennyi órát bejelentették, regisztráltatták, hogy könnyen ellenőrizhető legyen ezután, hogy már megvámolt vagy csempészett-e az éppen forgalomba hozott óra. E rendelkezés nagy visszhangot keltett, komikusnak találták ugyanis, hogy az állam saját üzleteiben forgalombahozott órák után most leadózik, - egyik zsebből tehát a másikba - s felesleges adminisztrációs munkát ró alkalmazottaira.

Az IKKA akció kezd egészen más lenni, mint ami eredeti rendeltetése és célja volt és amit a reklám még ma is ígér. Ez az akció, mint ismeretes, a külföldön befizetett drága dollárért Magyarországon kiszolgáltatja a megrendelt különböző árut. Eddig nem is volt nagy baj, mert az IKKA akción keresztül külföldről beérkezett megbízásokat, kávé, cukor, kakaó, nylon stb., stb., kifogástalanul ki tudták szolgáltatni. Ujabban azonban generálisan megváltozott a helyzet. Az ország nem rendelkezik megfelelő mennyiségű kávéval, kakaóval és így egy 1952 januárban befizetett svajci rendelés, még március elejéig sem került kiszolgáltatásra. E tény annál inkább feltűnő, mert ujabban a megren-

/more/

HUNGARY
/cont'd/
2.

M.J.
23 Apr
IX - 3164

delések főleg kávéből állottak, a külföldiek vonakodtak ugyanis a köztudomásúan silány minőségű nylonokat, rossz konzerveket, pancsolt italokat rendelni és főleg kávéban adták fel rendeléseiket. Jellemző viszont, hogyha valaki Magyarországról akar külföldre könyvet szállíttatni, akkor a megrendelt könyvön kívül feltétlenül kell egy új magyar irodalmi "remekművet" is küldetnie. Így pl. valaki külföldi rokonának egy magyar szakácskönyvet adatott fel, de a megrendelés csak úgy volt felvehető, ha mellé a magyar származású orosz tiszt-író ILLES Béla Kárpáti Rapszódia című könyvét is küldeti.

A Diplomata üzletekről is több derül ki, mióta forgalombahelyeztettek. A Váci utca 17 eredetileg BUDAPEST egyik legnagyobb üzlethelyisége volt a belvárosban, a régi, világhírű, Grünwald és Wahl fehérnemű és kelengye üzlet. Ennek a helyén, hol az utóbbi időben női fehérnemű és divatszalon működött/ épült újjá a diplomata textilüzlet. Az üzlet kirakatait teljesen elzárták a külvilágtól, be nem láthat senki, a bejárat is a kapu alá került, míg benn az üzlet nagy luxussal került kivitelezésre. Az állam aránylag olcsón és könnyen került az üzlet birtokába, mert a benulévő kereskedők adótartozásában "irta jóvá" az önkényesen kijelölt becsértéket.

Az üzlethelyiségben textil és szőrme van felhalmozva és áll a diplomáciai testület rendelkezésére.

1952 március elején járt ott benn azonban a BUDAPEST-i Osztrák Követség egyik beosztott tisztviselője, aki természetesen az osztrák Külügyminisztérium szolgálatában áll, körülnézett az üzletben és összeállított egy kisebb komissiót textilholmikban, amik a város más üzleteiben egyáltalán nem kaphatók./Angin, flanell, damaszt, stb./ Mikor a fizetésre került sor, elkérték a diplomata igazolványát és mert csak követségi tisztviselői igazolványa volt és nem a magyar Külügyminisztérium által láttamozott kék-diplomata igazolványa, nem szolgálták ki az árut, nem vihette magával.

A FOTÉRT üzletek az államosított fotócikk kereskedők helyén működnek s ugyancsak nagy reklámmal igyekeznek működésüknek zavartalanságát kihangsúlyozni. Jellemző azonban áruhiányukra, hogy a fotókópiák ujabban csak az eredeténél jóval kisebb, kicsinyített formában készülhetnek el, mert a szükséges brompapír egyáltalán nem áll rendelkezésre.

A közelmúltban egy ügyvéd bizalmas iratait szeretne volna fotókópiáztatni és e célból egy régebbi ismerős privát fényképészhez fordult. Nevezett kénytelen volt a megbízatás alól azonnal kitérni, hogy képtelen a kópiákat elkészíteni, mert nincs brompapírja, állami üzletekben ilyet nem kaphat, mert az egész készlet a honvédség részére lett hadászati célokra lefoglalva s csak állami fotóüzletek kapnak elenyésző mennyiséget kiutalva.

Egy, a gyorsvasutépítkezésnél mint portás alkalmazott, idősebb munkás /NU/ szerint a legveszélyesebbek az úgynevezett készszo munkálatok, ahol a munkások mélyen a felszín alatt talaj és

/more/

HUNGARY
/cont'd/
3.M.J.
23 Apr
IX - 3164

talajviz próbamunkákat végeznek. A talajviz kiszorításához levegőt préselnek be a kesszonokba és így igen nagy légnyomás keletkezik. A biztonsági intézkedések igen primitívek és a teljesítmény fontosabb, mint a munkások élete, ami annál is érthetőbb, mert a kesszon munkáknál sok politikai rab dolgozik. Havonta átlag négy munkást látott, amint felhozták őket a kesszon munkálataiktól, újságpapírral letakarva, holtan.

A kesszon munkások meglehetősen nagy kedvezményekben részesülnek. Fizetésük 1500 forint körül van és a helyszínen naponta egy liter friss tejet kapnak, de ez a liter tej nem emeli eléggé a munkások egészségét, akik párhónapi kesszonmunka után egészségükben megromlanak és gyakran munkaképtelenné válnak.

Összehasonlításképpen az öreg munkás, aki ór és portás, 3 gyermek apja, havi 419 forintot kapott, amit az új fizetésrendezés után elemezték 480 forintra.

E napokban számolnak el a különböző fizetési bizottságok és derül ki a szénfronton, hogy tulajdonképpen hogyan is nézett ki a rendelet és hogyan a gyakorlat. Köztudomású ugyanis, hogy a hangzatos rendelkezések ígérték az egész fűtési szezonra a házak központi fűtésének szénrel való ellátását. Külön rendelkezés szabályozta, hogy a szűkös széntartalékokra tekintettel hogyan szabad fűteni, hány fokra fűteni a hőmérsékletet és hányszor, mennyit rátenni a kazánra, ha az átlagos napi középhőmérséklet 4 fokon alul vagy felül van. Mindezt a sajtó rendszeresen naponta közölte.

Azokban a lakóházakban, melyek KIK, tehát közületi kezelés alatt állottak kivetették a "fűtési hozzájárulás" összegét amit a lakóknak a lakbérrel együtt kellett befizetniük. Az ősszel még magánházakban, - hiszen azóta minden házat államosítottak - viszont külön fűtési bizottság alakult, amely előírányozta a szükségletnek megfelelő összeget, amit a lakók egymás között felosztottak, a bizottság tagjai beszédtek és maguk gondoskodtak a szénről. Mindez volt az elmélet.

A valóságban azonban nem volt szén sem 4 fok alatt sem 4 fok felett. A TÜKER központját állandóan ostromolták szénért, de azt alig lehetett kapni. A központi fűtéses házak kazánjai általában a daraszénre vannak beállítva, méghozzá tatabányai szénre, amelyik tűrhető minőségű és kalóriájú. Ez a Tatabányai gyenge termelése miatt alig volt kapható. Jött kisegítőleg Lengyelországból daraszén, de az olyan drága volt, hogy a kalkulációt teljesen felborította volna és így nem volt megfizethető. A központi fűtések kénytelenek voltak leállni, mert míg egy ház szükséglete 20 vagon szén volt egy fűtési szezonban /a már mérsékelt fűtés mellett/, addig nem kapott 10-et sem.

Március első napjaiban azután az átvészelt és átfagyoskodott tél után a fűtési bizottságok "elszámoltak" és visszatértették a lakóknak az előre befizetett, de beszerzésre nem került szénmennyiség árát... Mindezt azonban csak ott, ahol még a lakók által életrehívott fűtési bizottságok intézkedtek. A KIK által kezelt házakban a szénhozzájárulást annak ellenére, hogy alig fűtöttek, - nem fizették vissza a lakóknak.

/more/

HUNGARY
/cont'd/
4.M.J.
23 Apr
IX - 3164

A csalóka márciusi szél tavaszt és szebb nyarat ígér, ismét napvilágra kerülnek az üdültetési akciót reklamizáló szakszervezetiközlemények. Kedvenc refrénje a rezsimnek, hogy a dolgozók fizetésük 35 %-át kapják meg a különböző térítésekből, amit a kormányzat kedvezményként biztosít számukra. Ilyen többek között az üdültetési akció is. Koratavasztól késő télig zengi a sajtó, hogy a "legfőbb érték az ember" jelszó jegyében a Szakszervezet állandóan milyen tömegek üdültetéséről gondoskodik. Egy tulbuzgó jelentés a közelmúltban lerántotta a leplet a propaganda mögötti valóságról. Pontos számadatok bizonyították ugyanis, hogy az elmúlt évben az üdültetési idényben hányan részesülhettek az akcióban, aminek során kiderült, hogy t.i. nem elég, hogy az üdültetés alatt is "Szabad Nép" félórakkal, politikával, szemináriumokkal tölték a szerencsétleneket, nem elég, hogy a szűkös üdülőviszonyok miatt állandó tulzsufaltsággal kellett az üdülőnévgyóknak küzdeniök, az általános fizetéskiegészítésnek hirdetett akció előnyeiből a magyar dolgozók millióinak körülbelül 2.2 %-a részesülhetett.

Az egyre csökkenő magyar életszínvonalra jellemző, hogy a zálogházak forgalma nagymértékben megnövekedett és éppen ezért a kormányzat megkísérli a legmesszebbmenőkig kihasználni a nyomorgó emberek kényszerhelyzetét.

Az elszegényedett, még meglévő kis értékeinek eladására utalt középosztály részére két lehetőség van, hogy gyorsan pénzhez jusson, - vagy zálogházba megy és ott a közismert szabályok szerint elzálogosítja értékeit, vagy pedig "bizományi áruháza" vesz igénybe. Ez az utóbbi a gyakorlatban annyit jelent, hogy BUDAPEST területén a régi Állami Zálogház Vállalatok kebelében számos bizományi áruháza állítottak fel, ahol a közönség átadhatja bizományba ingóságait. Az áruháza megbecsüli az átvételi értéket, ad is némi előleget az ingóságra, átveszi az árut és hetek múltával, amikor az áru értékesítésre kerül, pontosan megküldi az ellenértéket.

Mind a bizományi áruházak, mind a zálogházak-alképzeltetelen forgalmat bonyolítanak le. Minden helyiségben sort állnak az emberek, karjukon a kis batyukkal, melyben az elzálogosítani való vagy eladni való értékeket viszi.

A bizományi áruházak különleges szabály szerint bonyolítják üzleteiket. A cél, a jobban öltözött, értékesebb ingóságot eladó egyént fokozottan kifosztani, ezért az általuk eladandó - vagyis bizományba adandó - ingóságok értékét a lehetőséghez képest lebecsülni. Lebecsülni természetesen a dolgozó munkáscsalád javára. A lebecsült ingóság a legbitkébb esetben kerül ugyanabban az üzletben eladásra, ahol leadták. Vannak ugyanis bizományi átvevő és bizományi elárúsító helyek. Az eladónak így nincs módjában ellenőrizni, hogy ingósága a valóságban mennyiért került eladásra, be kell érnie a csekély becsértékkel és soha nem tudja meg, hogy a nagy város melyik eladóhelyén, mennyi haszonnal adta tovább ingóságát a nemzeti vállalat.

A másik elv, mely szerint a bizományi áruházak dolgoznak, már nem is annyira az ellenőrzés kijátszása miatt, hanem az

/more/

HUNGARY
/cont'd/
5.M.J.
23 Apr
IX - 3164

elégedetlen dolgozók átmeneti megnyugtatója miatt érdekes. A város belterületéről kikerült jobb, értékesebb, mutatósabb ingóságok/ingóság alatt minden ruházati és használati tárgy értendő, az utazókosártól a konyhadényig/rendszerint a munkáslakta városperemi területeken felszított elárusítóhelyekre kerül. Így elveszik a lerongyolódott középosztálytól, a belvárosi lakosságtól a lehetőséget, hogy olcsóbb, használt ingóssághoz juthasson, mert ezt átjuttassák a városszéli munkásnak.

Hatalmas korrupció lehetőségének engednek így utat, - fellevevőhelyek becsúseivel játszanak össze egyesek, akik leértékelik az egyes értékesebb ruhadarabokat, szőrmét, táskát, stb. s ugyanakkor elárulják a velük összejátszó kereskedőnek, hogy a leértékelt árut melyik eladóhelyre indították utba. A kereskedő, aki a jó tippért leadja a baksist a becsüsnek, másnap korán reggel, üzletnyitáskor megjelenik a becsüs által megadott címen, ott megveszi a becsüs által leértékelt ingósságot és adja üzletében esetleg a duplájáért tovább.

Korán reggel a belvárosból a különböző külvárosi elárusító helyek felé özönlenek a polgáraszonyok és böngésznek ott a többi munkásasszony között a régi, elegáns világ használt darabjai között.

A zálogházak szabályai hasonlóképpen a nép kiurozásására mennek és nehézséget okoznak a megszorultaknak. Az alapelv, hogy egyetlen zálogbaadandó tárgyra sem lehet adni 500 forintnál többet. Ez a szabály különösen az arany, ezüst tárgyaknál, óráknál érdekes, melyeknél meg van általában állapítva az állami átvételi ár. Így például 18-20 forint 1 gramm arany. Ennyiert veszik be, ha valaki aranytárgyat akar eladni, az aranytárgyak átvételére kijelölt állami ékszerészüzletek. Tehát egy 50 grammos arany karlancért a zálogházban épp ugy csak maximum 500 forintot kapni mint egy 25 grammosért. A cél e rendszerrel, - amit még 1946-ban vezettek be - és amiért az akkori forintszűk időket okolták, az, hogy nagyobb értékű tárgyak tulajdonosai, akik megközelítőleg az értéknek megfelelő összeget szeretnének kapni, kényszerüljenek értéktárgyaikat a hivatalos becsárón eladni, amely a fekete forgalomban 80 forintot ér.

Szabály, hogy az arany, ezüst értékű tárgyak, szőnyegek, porcellánok értékesebb ingóságok a lejárat napján kiváltandók. Ez a szabály azt célozza, hogy a valaha jobb napokat látott középosztálytól, aki ezeket az értékesebb tárgyakat elzálogosítja és a lejárat napján sem rendelkezik valószínűleg készpénzzel, esetleg ki is vannak telepítve, a zálogkölcson összegénél sokszor három-négyszer többet érő tárgyak az állam tulajdonába menjenek át. Akik már ismerik ezt a módszert, igyekeznek előteremteni a szükséges összeget, hogy kiváltva az elzálogosított tárgyat, a másik ablaknál nyomban újra beadják. Ilyenkor rendszerint az a kellemetlen meglepetés éri őket, hogy a becsüs kisebb becsértéket állapít meg, mint pár héttel előbb.

A zálogházak történetében példanélküli eset volt az 1951 év őszén történt perzsaszőnyeg zárlat. Az elzálogosított perzsaszőnyegek a lejárat napján nem adták ki, nem hosszabbították meg a zálogjegyet és a jelentkező féllal közölték, hogy "be kell várnia az általános rendelkezéseket". Hetek után a szőnyegek tu-

/more/

HUNGARY
/cont'd/
6.

M.J.
23 Apr
IX - 3164

lajdonosait felszólították, hogy jelenjenek meg a Kinizsi utcában a központban, ahol lekádereztek őket, ki és mi az illető, vagyoni viszonyai milyenek, - majd megkérdezték őket, nem szándékoznak-e a becsáron, vagy esetleg némi tulfizetéssel szőnyegüktől megválni az állam javára? Kiderült közben, hogy az állam az egész perzsaszőnyegkészletet felleltározottatta és azokat külföldön, valutáért akarta értékesíteni. Az értéktelenebb szőnyegeket visszaadták, az értékesebbek tulajdonosaival megindult az alku és azok közül sokan, a volt középosztály megfélemlített tagjaként a kellemetlen kérdések elől menekülve, inkább eladták a szőnyegeiket az államnak.

A pesti polgár, aki naponta többször is megivott egy feketét a számos esspressók egyikében, ma "menetrenddel" jár, hogy ne kelljen órákig sétálnia, míg egy esspressót talál, ahol kávét kaphat, mert egy helyen csak 2-3 órán keresztül van kávékimérés. A "Napsugár esspressó"-t több 100.000 forint befektetéssel újjá alakították, háromszor újra festették, mert a színösszhatás nem tetszett a vállalatvezetőnek. Most jó a színhatás, de csak 2-4-ig van kávé.

A kocsmáknál sem jobb a helyzet. A kevés kiutalt bor, "be van ütemezve", vagyis mindennap csak egy kis mennyiséget mérnek ki és tekintve, hogy itt még nincsen órabeosztás, a borkedvelő pesti polgárnak már korán reggel kell igyekeznie, hogy egy fröccshöz jusson.

A mulatók közül működik az Aranykéz utcai "Pipacs", ahol még "nyugati" slágereket játszanak, néha nyugati diplomaták és látogatók, de mindenki tudja, hogy a személyzet kioktatott ÁVH spicli. Vezető politikusokat nem igen lehet látni, ezek diszkrétén mulatnak a luxusvilláikban, a még meglévő mulatókat, - az Anna-bár, a volt Lukács-cukrászda helyén, a BUDAPEST nevet kapott volt "Moulin Rouge", ahol változatlanul Chappy játszik a volt "Pommery" jelenleg Budavár, az Emke-grill - főleg munkaruhás, overállos közönség látogatja.

A decemberi áremelések óta a BUDAPEST-i kirakatokban újra látni árut, főleg textil és élelmiszer került nagyobb mennyiségben piacra, de ezeket az átlag dolgozó nem tudja megfizetni.

A közlekedési vállalat nehezen birkozik meg feladatával a reggeli és délutáni órákban életveszélyes a tolongás a villamos és autóbuszokon, taxit alig lehet kapni.

A város képe rányomja bélyegét a piszok és a szegénység. A sok koldus között fel lehet ismerni a régi középosztály teljeseen letört, megöregedett tagjait, akik némán állanak és a jószívű PEST-iek, akiknek maguknak is alig van, szinte szégyenkezve csusztatnak kezükbe 1-2 fillért.

Rengeteg az egyenruhás nő, rendőrök, postásnők, kalauznők, katonanők, akik között sokan viselnek politikai tiszti jelvényt.

Éjjel, a cirkáló katonaság és rendőrszolgálatok csizmáinak kopogása veri fel BUDAPEST csendjét, ahol a polgár nyugtalanul hajtja álomra fejét és minden zajra felébredve fél az ÁVH késő éjjeli látogatásától.

EVAP COMMENT: In general accordance with previous reports on hand. May be suitably used as background to featuring programs as it is a colorful and detailed round-up on many aspects of life in today's BUDAPEST.